

ОСОБЛИВОСТІ ПАУЗНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ АНГЛОМОВНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ПРОМОВИ

У статті наведено результати дослідження паузної організації англомовних промов жінок-військовослужбовців вищого офіцерського складу збройних сил США у порівнянні з промовами чоловіків-військовослужбовців. Доведено, що паузне оформлення англомовної військової промови не є гендернозумовленим і залежить від ситуації спілкування, умов розгортання дискурсу та індивідуальних особливостей мовця.

Ключові слова: просодія, пауза, коефіцієнт паузації, гендерна лінгвістика, комунікативний акт, мовлення, військовий дискурс.

Сердюк И.В. Особенности паузной организации англоязычной военной речи. В статье предложены результаты исследования паузной организации речей женщин-военнослужащих высшего офицерского состава вооруженных сил США в сравнении с речами мужчин-военнослужащих. Доказано, что паузное оформление англоязычной военной речи не является гендернообусловленным и зависит от ситуации общения, условий, в которых разворачивается дискурс, а также индивидуальных особенностей говорящего.

Ключевые слова: просодия, пауза, коэффициент паузации, гендерная лингвистика, коммуникативный акт, речь, военный дискурс.

Serdiuk I.V. Peculiarities of Pausal Organization of the Military Speech. The article highlights the findings of the experimental phonetic research of the pausal organization of the speeches of high-ranking female officers of the US Armed Forces. The results have been interpreted in comparison with the speeches of high-ranking male officers. As an important element of discourse temporal organization the pause helps to organize the structure of a military speech, reveal and apprehend its key elements, gives the speaker an opportunity to attract the listeners' attention and have an influence on them. The pausal organization of the analysed military speeches of both gender groups is characterized by extra-short pauses, wide usage of psychological and hesitation pauses. The average duration of extra-short, short, middle, long and extra-long pauses in the speeches of both gender groups is equal. The pausation coefficient of the analyzed speeches of male officers is insignificantly higher than the one of female officers. It is stated that the pausal organization of military speeches doesn't depend on gender features. This research highlights the importance to study other prosodic elements of high-ranking female officers' speeches to reveal the gender conditioned prosodic features of the military discourse.

Key words: prosody, pause, coefficient of pausation, gender studies, speech, military discourse.

Наразі дослідження просодичного оформлення різних видів дискурсу набуває все більшої актуальності, оскільки просодія є носієм додаткових смислів. Особливо значущою постає просодія в дискурсах професійного виміру, зокрема військовому, що наявний в умовах вагомих змін, які відбивають розвиток суспільства. Так, професія військового вже не є суто чоловічою, кількість жінок-військовослужбовців, що обіймають вищі керівні посади у лавах збройних сил різних країн світу, значно збільшилася за останні десятиріччя, а отже встановлення пов'язаних із цими змінами характеристик військового дискурсу дозволить окреслити механізм побудови ефективної комунікації. Викладене вище зумовлює актуальність дослідження

просодичного оформлення мовлення жінок-військовослужбовців у порівнянні з мовленням чоловіків-військовослужбовців.

Об'єктом нашого дослідження виступає англомовний військовий дискурс. Предметом дослідження постають особливості паузної організації англомовних промов жінок-військовослужбовців вищого офіцерського складу.

Метою дослідження є виявлення особливостей паузної організації англомовних промов жінок-військовослужбовців вищого офіцерського складу в результаті проведення експериментально-фонетичного дослідження.

Матеріалом дослідження слугували промови трьох жінок-військовослужбовців, а саме генерал-лейтенанта Сухопутних військ США Карен Дайсон, генерал-лейтенанта Військово-повітряних сил США Джудіт Феддер та генерал-лейтенанта Медичного командування Армії США Патріції Хорохо. Для порівняння отриманих результатів із мовленням чоловіків було проаналізовано англомовні промови трьох чоловіків-військовослужбовців – колишнього начальника штабу Сухопутних військ США, чотиризіркового генерала Реймонда Одірно, чотиризіркового генерала Ллойда Остіна та генерал-майора Томаса Хорлендера. Загальна тривалість звучання досліджуваного матеріалу становить 60 хвилин.

Попередні дослідження свідчать, що військовий дискурс, який охоплює різні аспекти військової діяльності, має низку ознак, що вирізняють його з-поміж інших видів інституційного дискурсу. Серед них відмічають монологічність комунікації, апелювання до авторитету, поділ на «своїх» та «чужих», шаблонність спілкування, точність та структурованість висловлювань тощо [7: 90]. Для військового дискурсу характерним є використання кліше, спеціальних термінів та професіоналізмів, умовних скорочень, стереотипів, оцінної лексики та повторів, при цьому ролі учасників комунікації є чітко визначеними [7: 91]. Військовослужбовці часто вдаються до використання стратегій переконання й маніпулювання для забезпечення емоційного, психологічного та ідеологічного впливу на адресата [7: 90-91]. Ці стратегії реалізуються в усному мовленні зокрема на просодичному рівні.

Темпоральний компонент просодії разом із лексичними та граматичними засобами відіграє важливу роль в актуалізації інформаційної структури усного монологічного тексту й міцно пов'язаний зі змістовою структурою англомовного дискурсу [8: 362]. Під час сприйняття повідомлення адресатом важливу роль серед компонентів часової (темпоральної) підсистеми відіграє пауза.

Дослідженню паузи приділяли увагу як вітчизняні, так і зарубіжні лінгвісти, зокрема Р.К. Потапова [9], А.А. Калита [5], А.Й. Багмут [1], Ю.О. Дубовський [3], Л.К. Цеплітіс [10], Д. Крістал [11] та інші. На думку Д. Крістала, пауза виконує функцію розподілу мовленнєвого потоку на смислові кванти, сигналізує про когнітивну діяльність мовця і структурує мовлення [11: 174]. Як перерва у звучанні або інтонаційний поділ мовленнєвого потоку, пауза тісно пов'язана з метою висловлення та його змістом. Вона є результатом фізіологічних, семантичних і ритміко-стилістичних факторів [1: 47; 4: 61].

Реалізація нашого експериментально-фонетичного дослідження відбувалася у два етапи. На першому етапі було проведено аудитивний аналіз експериментального матеріалу із залученням професійних аудиторів-фонетистів. Основне завдання полягало у визначенні тривалості та функціональної зумовленості пауз у досліджуваних промовах. При цьому кількість прослуховувань матеріалу не обмежувалася. Під час проведення аудитивного аналізу ми дотримувалися класифікації пауз, запропонованої британським вченим Д. Крісталом [11: 174]. За функціональним призначенням паузи визначалися як фінальні й нефінальні, заповнені й незаповнені, синтаксичні та психологічні, структурні, логічні, паузи хезитації тощо [5: 128].

На другому етапі було проведено акустичний аналіз із використанням спеціальних комп'ютерних програм Sony Sound Forge Pro 10.0 та Speech Analyzer 3.0.1. Основними завданнями на цьому етапі були перевірка результатів, отриманих під час проведення аудитивного аналізу та більш детальне визначення особливостей паузної організації промов представників обох гендерних груп.

Тривалість пауз на перцептивному рівні розраховувалася за методикою Ю.О. Дубовського, який виділяє п'ять контрастів темпоральної паузи [3: 78]. За тривалістю паузи було поділено на п'ять груп – надкороткі, короткі, середні, довгі та наддовгі. Відомості щодо кількісного розподілу пауз, отримані під час проведення аудитивного аналізу, наведено в Таблиці 1.

Результати показали, що надкороткі паузи є найбільш поширеними в промовах представників обох гендерних груп – як жінок, так і чоловіків (43% та 47% відповідно). Це може свідчити про попередню підготовленість промов або наявність часових обмежень виступу, що відбивається часою компресією, коли за відведений проміжок часу мовець намагається передати великий обсяг інформації.

Таблиця 1

Кількісний розподіл пауз за даними аудитивного аналізу (%)

Група \ Тип паузи	Надкоротка (ϕ)	Коротка (ξ)	Середня (Ⓛ)	Довга (ⓁⓁ)	Наддовга (ⓁⓁⓁ)
Жінки-військово-службовці	43	27	23	6	1
Чоловіки-військово-службовці	47	15	26	9	3

Проілюструємо наші спостереження фрагментами досліджуваних промов: *The three roles of the Army ϕ – prevent, ϕ shape ϕ and win ξ are interconnected ϕ and have guided the Army for several years |* (Dyson, 2014).

With this much widespread activity ϕ, requiring ϕ a trained and ready landforce presence ϕ throughout the globe, | the U.S. Army ϕ has nine of its 10 division headquarters ϕ currently deployed or forward stationed ||| (Horlander, 2015).

Під час проведення аудитивного аналізу аудитори також відмітили наявність психологічних пауз, що слугують засобом привернення уваги адресата й підсилення значення слів військовослужбовців. На відміну від логічних пауз, основною функцією яких є «механічне» членування мовленнєвого

поток, психологічні паузи передають емоційний стан мовця та більш ефективно впливають на адресата. При цьому тривалість психологічної паузи може варіюватися залежно від потреб спілкування та функцій, які вона виконує в процесі комунікації [5: 129]. Результати аудитивного аналізу показали, що військовослужбовці вдаються до використання психологічних пауз із метою маніпулювання, підтримання напруження й заклику до активного виконання службово-бойових завдань, що можна простежити в наведених нижче фрагментах промов. Окрім того, було встановлено, що жінки-військовослужбовці частіше вдаються до використання психологічних пауз, аніж їхні колеги-чоловіки.

But you can do something, } you can do something with the people that you work with, } the people that work for you } that will make a difference to us } (Fedder, 2011).

*But 1976 | was also the beginning } of a crises } that we face today | It's consumed the time | of my colleague's } that are sitting on the stage today | **Many of you in the audience, } your peers, } your families, } our nation } and the world** ||| (Horocho, 2014).*

Why would we expose } soldiers, } sailors }, airmen } and marines } to this risk? || It's because } this is what we do | It's what we do } as a military | it's what we do } as a healthcare organization, | it's what we do } as a caring } humane } society | (Horocho, 2014).

Окрім того, аудитори зафіксували наявність пауз хезитації в промовах представників обох гендерних груп. Уважається, що паузи хезитації виникають тоді, коли семантичний зв'язок між словами тісний і сполучення слів, відмежованих таким типом паузи, не утворює смислової єдності [5: 128]. За результатами наших підрахунків, паузи хезитації в промовах жінок-військовослужбовців становлять лише 1,4% від загальної кількості пауз. При цьому відсоткове співвідношення пауз хезитації для чоловіків-військовослужбовців виявилось більшим (2,3% від загальної кількості пауз у досліджуваних промовах). При цьому паузи хезитації обох гендерних груп є заповненими. Загалом, невелика кількість пауз хезитації, притаманна як жінкам, так і чоловікам-військовослужбовцям, свідчить про достатньо високий рівень підготовленості та неспонтанний характер промов.

*If you're a young company grade officer or young civilian | at a unit } in a squadron, ||| **we don't.. } I don't** expect you to understand or to know } all the nuances and all the things that are going on } in that one hundred billion dollar budget } and how you can make changes in logistics that affect that | ... (Fedder, 2011).*

I believe |(emmm) this nation's at an important inflection point, | specifically regarding national security || (Odierno, 2015)

Результати, отримані під час аудитивного аналізу, були перевірені шляхом проведення акустичного аналізу матеріалу із залученням комп'ютерної техніки.

Тривалість пауз в аналізованих промовах розраховувалася за концепцією Ю.О. Дубовського, яка полягає у співвіднесенні паузи із тривалістю термінальної ритмогрупи [3: 78]. Наші вимірювання показали, що для промов обох гендерних груп – як чоловіків, так і жінок, надкороткою вважається пауза до 287 мсек, короткою – до 574 мсек, середньою – до 1148 мсек, довгою – до 1722, наддовгою – до 2300 мсек.

In the nation's Africa Command, (810) the Army soldiers (30) are supporting joint task force operations in the Horn of Africa and, (493) more recently, (210) Operation United Assistance to combat the Ebola outbreak (30) in western Africa (2322) (Horlander, 2015).

With respect to the airstrikes, (823) and together with our coalition partners, (1062) we are purposely (92) and necessarily (75) targeting (109) very specific capabilities, (1302) again (70) with the intent to degrade (160) the enemy's ability to command and control, (1202) to degrade his ability to project combat power, (1075) and to degrade his ability to sustain himself (1872) (Austin, 2014).

Okay, here's what I've heard over the last two days. (810) And here's what (530) the other senior leaders from the Air Force logistics community have heard. (1416) That your ideas, (465) and your perspectives, (675) and your passion (1465) for how (130) we should approach adapting to our new environment (270) are really important and critical (450) to the decisions that we make (120) for how we go ahead (725) (Fedder, 2011).

Success will truly come (675) through genuine (85) collaboration, (960) so what I wanted to do this morning (280) is start with a brief history (610) that gives the perspective (1335) for uniform services (625) and our medical personnel (105) who will always be called upon (453) to protect (135) and defend this great nation (975) (Horoho, 2014).

Упродовж нашого дослідження особливу увагу було приділено паузам структурного членування висловлювання. Факти, отримані під час проведення акустичного аналізу, дали змогу встановити середнє значення тривалості пауз на внутрішньосинтагменних, міжсинтагменних та міжфразових стиках у промовах жінок та чоловіків-військовослужбовців (Таблиця 2). Було встановлено, що показники середньої тривалості структурних пауз у промовах жінок-військовослужбовців є нижчими за показники, які були отримані під час аналізу промов чоловіків-військовослужбовців. Різниця показників середньої тривалості внутрішньосинтагменних пауз у промовах жінок та чоловіків-військовослужбовців становить 28 мсек, міжсинтагменних пауз – 186 мсек, міжфразових пауз – 227 мсек.

Таблиця 2

Середня тривалість структурних пауз у промовах (мсек)

	Середня тривалість внутрішньосинтагменних пауз	Середня тривалість міжсинтагменних пауз	Середня тривалість міжфразових пауз
Жінки-військово-службовці	221	538	993
Чоловіки-військово-службовці	249	724	1220

Відсоткове співвідношення розподілу структурних пауз в аналізованих промовах обох гендерних груп наведено в Таблиці 3. Суттєвих розбіжностей у розподілі структурних пауз у промовах жінок та чоловіків-військовослужбовців виявлено не було. При цьому внутрішньосинтагменні паузи становлять більшу частину від загальної кількості пауз у промовах як жінок, так і чоловіків-військовослужбовців.

Таблиця 3

Розподіл пауз у промовах з урахуванням їх локалізації (%)

	Внутрішньосин- тагменні паузи	Міжсинтагменні паузи	Міжфразові паузи
Жінки-військово- службовці	56	24	20
Чоловіки-військово- службовці	59	21	20

Коефіцієнт паузації для встановлення закономірностей паузної організації промов жінок і чоловіків-військовослужбовців визначався як відношення сумарної тривалості звучання промов із урахуванням пауз до сумарної фонаційної тривалості їх звучання. Коефіцієнт паузації розраховувався окремо для кожної гендерної групи за такою формулою:

$$Kp = \frac{t\Sigma_1}{t\Sigma_2},$$

де Kp – коефіцієнт паузації, $t\Sigma_1$ – загальна тривалість звучання промов жінок/чоловіків-військовослужбовців із урахуванням пауз, $t\Sigma_2$ – загальна тривалість звучання промов жінок/чоловіків-військовослужбовців без урахування пауз.

Слід зауважити, що при безпаузній реалізації досліджуваного військового дискурсу цей коефіцієнт дорівнює одиниці, а при зростанні кількості пауз та їхньої тривалості в дискурсі – підвищується [2: 32].

Розрахунки показали, що для жінок-військовослужбовців коефіцієнт паузації становить 1,29, для чоловіків – 1,33.

Таким чином, результати, отримані під час проведення нашого експериментально-фонетичного дослідження, дали змогу встановити специфіку паузної організації промов представників обох гендерних груп. Під час проведення аудитивного аналізу було виявлено, що як жінкам, так і чоловікам-військовослужбовцям вищого офіцерського складу збройних сил США притаманне використання великої кількості надкоротких пауз під час виступів, зокрема психологічних пауз для акцентування уваги адресата, та наявність незначної кількості пауз хезитації.

За результатами проведеного дослідження суттєвих відмінностей у паузній організації промов жінок-військовослужбовців та їх колег-чоловіків виявлено не було. Можна стверджувати, що гендерна належність учасників комунікації не є ключовим чинником, що впливає на паузну організацію англомовної військової промови. Доведено, що паузне оформлення залежить здебільшого від ситуації спілкування, загальних умов, у яких розгортається дискурс (наприклад, місця, часу, аудиторії), а також індивідуальних особливостей мовця.

Перспективою дослідження є подальше детальне вивчення особливостей просодичного оформлення англомовних виступів жінок-військовослужбовців вищого офіцерського складу збройних сил США для встановлення гендерних ознак просодії військового дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Багмут А.Й.** Інтонація як засіб мовної комунікації / А.Й. Багмут, І.В. Борисюк, Г.П. Олійник. – Київ: Наукова думка, 1980. – 243 с. 2. **Блохина Л.П., Потапова Р.К.** Методика аналізу просодических характеристик речі /Л.П. Блохина, Р.К. Потапова. – М.: Моск. гос. пед. ин-т иностр. яз. им. М.Тореза, 1982. – 74 с. 3. **Дубовский Ю.А.** Анализ интонации устного текста и его составляющих / Ю.А. Дубовский. – Минск: Вышэйшая школа, 1978. – 140 с. 4. **Захарова Ю.М.** Інтонаційна організація сучасного англійського мовлення: Навч. посібник / Ю.М. Захарова [за ред. А.Д. Белової]. – К.: Вид-во НА СБ України, 2004. – 84 с. 5. **Калита А.А.** Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання: [монографія] / А.А. Калита. – К.: Вид. центр Київськ. держ. лінгв. ун-ту, 2001. – 351 с. 6. **Лисичкіна І.О.** Просодична організація англійського дискурсу реклами (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі британської телевізійної реклами): Автореф. дис ... канд. філол. наук / І.О. Лисичкіна. – К., 2005. – 19 с. 7. **Лисичкіна І.О.** Ритмічна стратегія англійського військового дискурсу / І.О. Лисичкіна // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО. Мова. Освіта. Культура. Наукові парадигми і сучасний світ. – К.: Вид. центр ХНЛУ. – 2008. – №17. – С. 90-93. 8. **Лисичкіна О.О.** Темпоральні ознаки аргументативних інтеракцій / І.О. Лисичкіна // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка: серія філологічні науки (мовознавство). – 2008. – Випуск 75(3). – С. 362–368. 9. **Потапова Р.К.** Речь: коммуникация, информация, кибернетика / Р.К. Потапова. – М.: Эдиториал УРСС, 2003. – 568 с. 10. **Цеплитис Л.К.** Анализ речевой интонации / Л.К. Цеплитис. – Рига: Знатье, 1974. – 272 с. 11. **Crystal D.** A Dictionary of Linguistics and Phonetics / Crystal D. – Oxford: Oxford University Press, 1990. – 392 p.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **Austin (2014):** Department of Defense Press Briefing on Operation Inherent Resolve in the Pentagon Briefing Room, Commander of U.S. Central Command General Lloyd J. Austin III; Oct. 17, 2014. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=dprzjoyVP-c.2>. 2. **Dyson (2014):** Department of Defense Briefing by Maj. Gen Dyson and Deputy Director Welch on the Army's FY 2015 Budget in the Pentagon Briefing Room, Director, Army Budget Maj. Gen Karen Dyson; March 04, 2014. – Режим доступу: <https://www.c-span.org/video/?318103-2/fy2015-army-budget-briefing>. 3. **Fedder (2011):** Logistics Officer Association National Professional Development Conference with Major General Judith Fedder, Director of Logistics, Deputy Chief of Staff for Logistics, Installations and Mission Support, Headquarters U.S. Air Force; Oct 4, 2011, Fort Worth, Texas, USA. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=quNENSJRLEE>. 4. **Horlander (2015):** Department of Defense Briefing by Maj. Gen. Horlander and Deputy Director Welch on the FY 2016 Army Budget in the Pentagon Briefing Room, Director, Army Budget, Maj. Gen. Thomas Horlander; Feb. 02, 2015. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=bTuJf3pNXLY>. 5. **Horocho (2014):** Opening Ceremony: History on Perspective for Uniformed Services and Medical Personnel, Lt Gen Patricia Horocho, U.S. Army Surgeon General and Commanding General of the U.S. Army Medical Command; Dec. 2, 2014. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=0b9L_ErysEI. 6. **Odierno (2015):** Department of Defense Press Briefing with Gen. Odierno on the State of the Army in the Pentagon Press Briefing Room, U.S. Army Chief of Staff, General Raymond T. Odierno; Aug. 12, 2015. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=tTIBR9Q0BFQ>.

Сердюк Ірина Валеріївна – викладач кафедри філології, перекладу та мовної комунікації, Національна академія Національної гвардії України, Україна, 61001, м. Харків, майдан Захисників України, 3.

Тел. +38 095 016 93 57.

E-mail: irynd_serdiuk1903@ukr.net,

<https://orcid.org/0000-0003-1378-7001>

Serdiuk Iryna Valeriivna – Lecturer, Department of Philology, Translation and Lingual Communication, National Academy of the National Guard of Ukraine. Ukraine, 61000, Kharkiv, Zakhysnykiv Ukrayiny Sq., 3.